

Paralı Zamanda Dindarlık

Nureddin Yıldız'ın 17.04.2022 tarihli (428.) Hayat Rehberi dersidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّم عَلَی سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِیْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Derler ki iki arkadaşı, bir tekkede nefis terbiyesine girmişler. Aradan zaman geçtikten sonra onları yetiştiren şeyh artık gidebileceklerini, eğitimlerinin tamamlandığını söylemiş. İki de iyi yerlere gelmişler ve dereceleri yükselmiş.

Biri şehirde kundura tamircisi olarak kalmış. Diğeri ise kazandığı hâlini bozmamayı, dağa çıkarak hayvan beslemekle uğraşıp şehir hayatından uzak durmayı tercih etmiş. Maneviyatları devam etmiş. Dağda kalan kişi zaman zaman şehirden gelenlere sorar, o tekke yoldaşı olan arkadaşının nelerle meşgul olduğunu merak eder. Bir keresinde ona, "O kundura işiyle meşgul olmaya devam eder, kadın kundurası bile yapar" demişler.

O zat, "eyvah" diye aklından geçirmiş ve arkadaşının maneviyatının bozulduğunu düşünmüş. Bu üzüntüyle de kardeşine biraz nasihat etmek için şehrin yolunu tutmuş. Arkadaşının, birlikte aldıkları tekke terbiyesinin bozulduğunu zannediyormuş. Yanında hediye olarak ne götürebileceğine bakarken en iyisinin süt olduğuna karar vermiş. Sütü koyacak kap bulamayınca da büyükçe bir bezin içine doldurmuş, onu torba gibi omzunda taşıyarak yola koyulmuş. Fakat elbette sütü bezde taşımak mümkün değildir. O zatın maneviyatının güçlü oluşundan dolayı bir çeşit kerametle süt, bezden sızıp dökülmeden şehre kadar ulaşmış.

Kundura dükkânını bulmuş ve gerçekten de arkadaşının kadın kunduraları yaptığını görmüş. Aslında haram veya günah olmayan bu işin, yüksek manevî makamlara ulaşan kendileri gibi kimseler için kaçınılması gereken şeylerden olduğu düşüncesiyle onu uyarmak üzere dükkâna girmiş. Selamlaşmış hâl hatır sorarken kunduracı, arkadaşının elinde süt olduğunu görünce ağırlık etmemesi için onu duvara asmış. Aradan birkaç dakika geçmiş ki sütün bulunduğu bezden sızmakta olduğunu görmüşler. Dağdan gelen zat, o kadar yol boyunca hiç sızmayan sütün şimdi neden damlamaya başladığını merak edince kunduracı, "Ben senin niye geldiğini anladım" demiş, "ama dağda Müslümanlık kolaydır; görüyorsun ki şehirde süt de yerinde durmuyor."

Böylece o zat, nasihat etmeye geldiği arkadaşından iyi bir nasihat alarak geri dönmüş.

*

İnsanın dağ başında, dağ şartlarında bir hayatı kabul etmesi hâlinde çok takvalı yaşaması plan olarak mümkündür. İnternet, elektrik, hastane, market imkânlarından faydalanmadan adeta bir keçinin yaşadığı gibi yaşanır ama 'çok takvalı' da yaşanabilir. Şehirde yaşamak ise bedel ister, ciddi bir sınavdır. Dağda gösterilen kerameti şehirde sıradan bir iş olarak yapmak dahi zor olabilir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuştur: *"Her ümmetin bir imtihanı vardır. Benim ümmetimin imtihanı da paradır."* Vefatından kısa zaman önce de mübarek dilinden şu ikazlar dökülmüştür: *"Bakin, beni sizin fakir olup açıktan ölmeniz korkutmuyor; aksine dünyanın kapılarını size açması ve kazandığınız maldan dolayı birbirinize girmenizden korkuyorum."*

Efendimiz aleyhisselam bize, kıyamete dek devam edecek bir din ve iman getirmiştir. Kıyamete kadar aynı imanı ve dini korumakla sorumluyuz. Mal-para imtihanı ashab-ı kiramın önüne de bir sinama aracı olarak konmuş, bizim babalarımızın, bizim, bizden sonrakilerin de... Çocuklarımızın, onların çocuklarının da önünde bu imtihan hep var olacaktır. Çünkü mal sevgisi, adı döviz veya tarla olsun, para eden her şey Rabbimizin yüreğimize koyduğu bir şeydir. Attığını söyleyen yalan söylemiştir zira Allah Teâlâ onu atılabilecek bir şey gibi vermemiştir bize. Ondan kurtulmak "Madem faturası geliyor, ben de elektriği kapatayım" deyip elektriksiz kalmaya benzer. Hayat hem elektriği kullanıp hem faturasını ödemekle yaşanabilir.

Rabbimiz, ümmet-i Muhammed'in bütün insanların içine koyduğu mal-para sevgisi karşılığında kimseden mal düşmanı olmasını istememiştir. İstenen, malın kölesi olmamaktır. Parayı kullanmak ama para tarafından kullanılacak kadar kendini kaybetmemektir. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, *"İnsanın iki vadi dolusu altını olsa üçüncüsünü ister"* buyurmaktadır, para bile değil, altın! Yine başka bir hadisinde, insan yaşlandıkça iki hırsın bünyesinde devamlı kaldığını, yaşlandığını ama geri gitmediğini haber verir: Mal sevgisi ve çok yaşama arzusu. Bizi böyle yaratan Rabbimizin yaşamamızı uygun gördüğü imtihan budur.

Ebû Hanife de biz de böyle yaratılmış insanlarız. Ashab-ı kiram dahi bizden farklı bir kıvamda yaratılmış insanlar değildir. Onlar bu yaratılmanın gayesini anlamış ve Allah'ın içlerine koyduğu mal sevgisini peşinden gidilecek tanrı hâline getirmemişler, dairelerinin genişlemesi için faize bulaşmamışlar, çocuklarına haram kazanç yedirmemişler, zorluk çekmiş ama harama yanaşmamışlardır.

Bizde ise imtihan, ne yazık ki oldukça değişik bir boyut almış durumdadır. Müslümanlar devlet memurluğu, geniş iş imkânları, para eden koltuklarla buluştuklarında fakir, imkânsız hâldeyken büyük laflar ederek konuştukları iddialardan feragat etmişlerdir. Bundan kötüsü, asgarî ücretle geçinirken Kudüs'e varıncaya kadar büyük ve derin idealler taşıyan kimselerin, imkânları genişleyince Kudüs'ü yaşlı hacı amcaların meselesi hâline getirmeleri ve bu konulardan el etek çekmeleridir. Bundan bile büyük bela ise sanki yaptıkları iş adeta Cebrâil aleyhisselamdan gelen bir onay taşıyormuşçasına, yeni duruş ve iddialarında bir hikmet var olduğunu özü kabahatinden büyük biçimde ima etmeleridir. Öyle ya, onların paraperest olmaları boşuna değildir, muhakkak İslam uğruna bir amaç için olsa gerektir!

Para Allah'ın bir nimetidir, bu nimete kesinlikle düşman olunamaz. Keşke her bir mümin, beş kere Karun edecek kadar zengin olsa, bunu istemekte hiçbir problem yoktur. Fakat paranın değiştiremediği Müslüman, koltuğun değiştiremediği şahsiyet olmak marifettir. Şayet bir Müslüman, koltuktan önce/sonra, paraya kavuştuktan önce/sonra iki ayrı kişilik yaşıyorsa burada bir bozulma söz konusudur. Belki hâlâ namaz kılıyor, hacca özel uçağıyla gitmeyi düşünüyordur ama karakteri, Resûlullah aleyhisselamın parayla ilgili uyararak korumamızı istediği karakter değildir. Efendimiz aleyhisselam, *"İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki 'kazanayım da nasıl olursa olsun' diye düşüneneceklerdir"* buyurmuştur.

Mobilyamız yenilensin, dairemizin semti değişsin, yazlığımız yapılsın da ne olursa olsun minvalinde düşünen mantığın kadında, kocada, çocukta veya başkasında olması önemli değildir; mantığın kendisi Allah'tan kopuşun işaretidir. Paralı zamanda Müslümanlık kolay değildir. Ashab-ı kiram bile -ki Allah onlardan razı olduğunu ayetlerde haber vermiştir- esasen bizim verdiğimiz türden tavizler vererek yaşamadıkları hâlde, parayı görünce değiştiklerini söylemişlerdir. Hâlbuki ibadetlerini ihmal etmemiş, cihaddan geri kalmamış bir karakter sahibiydiler. İçlerinde paranın sıcaklığına karşı esneklik hissediyor gibi olmalarını 'paranın onları değiştirmesi' diye anlamışlardır. Elbette bu detaylar onların zirve seviyesinden bakılınca büyük bir değişim gibi hissedilebilir ayrıntılar söz konusu olabilirse de bizde kabahatten dahi sayılmayacak şeylerdir.

Maldan önce/sonra, memurluktan önce/sonra, forsa kavuştuktan önce/sonra izlenebilen manzaramız hırsımızı, çevremizi, önceliklerimizi değiştirebiliyorsa; sözgelimi asgarî ücretle geçindiğimiz yıllarda ailemiz en değerli varlığımızken imkânlar genişledikten sonra ailesinin her ferdine birer araba da alınca -ne hikmetse- onlardan daha önemli arkadaşları, eşinden daha kıymetli dostları varsa bu kişinin bir kalp testinden geçmesi lazımdır. Onu yönlendiren artık imanı değildir.

Yeğenlerine ya da sokakta gördüğü çocuklara simit ısmarlamaktan zevk alan ama o kadarcık harcama bile aylık gelirinin içinde önemli sayılabilecek miktarda gider anlamına gelen biri, şimdi simit

büyükliğünde bilezik alıp çocuklara her ay dağıtsa yine de bütçesi sarsılmayacakken kimseye malından susam kadar bile koklatmayan birine dönüşmüşse...

Düğünde babası masraflarına katkı yaptı diye babasına o yaşta yük olduğunu düşünüp mahcubiyet hisseden biri şimdi modern dilenciye dönüşmüş ve her bankayla oturup görüşüyor, imkânlarını daha da büyötmek uğruna kredi, borç, yardım, fon, hibe, destek peşinde dileniyorsa...

Bir insanın paradan önce ve sonra karakterinde beklenmesi gereken değişiklik ibadet, cömertlik vb. faziletlerdedir. "Ey beni bugünlere getiren Allah'ım, senin için beş vakit namaz yetmez, benim teheccüdleri de kılmam lazım" diyecek kıvamda olmalıdır böyle biri. Değişim böyle gelmişse ne mutlu, ne mübarek! Ama diğer yönde değişim oluyor, ibadet azalıyor, dost çevreleri değişiyor, haramlardan taviz getiriyor, daha önce uyguladığı harem-selamlık kriterlerini bırakıyorsa bu fenadır.

Bu kötü değişimler etrafında paranın, Müslüman'ın evi, karakteri, dostluk anlayışını değiştirmesi paraya kurban gitmiş bir karakterin varlığını gösterir. Bu kişi paralı zamanda Müslümanlığı başaramamıştır. Hâlbuki Müslümanlık, camide yaşanabildiği kadar zindanda veya sokakta dahi cami havasıyla yaşandığında insanın kimliği olur. Camide süper Müslüman, sokakta berbat oluverirse bu bir çelişkidir. Para gelmeden önce Allah'tan, geldikten sonra daha çok banka müdüründen korkan birinin Müslümanlığı testi geçememiştir.

Burada ne değişmiştir? Din aynıdır. Dünya da değişmemiştir. Cennet ve cehennem de yerindedir. Değişen karakterdir. Şehre inince keramet bozulmuştur. Başa gelen imtihan atlatılamamıştır. Evde derse iyi çalışılmışsa da imtihan saati geldiğinde o çalışanlar uygulamaya geçmemiştir. Fakirken işin edebiyatı kolayken günün birinde Allah para verince o İstanbul'a gelmek için çarık bile bulamayan kimse makam arabasına binmiş ve dünü unutuvermiştir. Kulun nimetlere nasıl karşılık vereceği görölmek istendiğinde görölen şey, bir çelişki meydana koymuştur.

Allah bu imtihanı insanlığın yeryüzündeki macerasının başlangıcından beri herkese uygulamaktadır. İmtihanı ilk kaybedenlerden biri, Musa aleyhisselamin akrabası olan Karun'du. Çulsuzun biriydi ama Firavun'dan ihale üstüne ihale alıp zenginleştikten, parayı koyacak yer bulamamaya başladıktan sonra Musa'dan uzaklaştı. Karakteri bozuldu. Kıyamete kadar insanlar arasında sakallı, 'hacı', mini Karunlar da olabilir.

Rabbimiz cinsellik üzerinden haram-helal kollayıp kollamayacağımızı test ettiği gibi hiç kimsenin şüphesi olmamalıdır ki mal-para üzerinden de bu testi uygulayacaktır. Efendimiz aleyhisselam, bu sürecin kıyamete dek devam edeceğini haber vermektedir. Karun, İsrailoğulları arasında sadece bir örnekti; bizdeyse çokça Karun bulunabilir. Nitekim o ümmetin sınav aracı mal değildi, bizim sınavımız ise mal ve paradır.

Önce/sonra olarak iki ayrı karakter meydana çıktığında ikisi arasındaki Allah'a yakınlık, haram-helal hassasiyeti, cennet sevdasıyla yaşama, cehennem korkusunu hissetme, namaz başta olmak üzere ibadet titizliği parayı bulduktan sonra da artmışsa burada Abdurrahmân bin Avf'ın neslinden bir Müslüman var demektir. Ama mal sahibi olduktan, paralı günler yaşamaya başladıktan sonra mubah çılığını hâline gelmiş, dünya eşyasına tapınır olmuşsa bu durumda bir erimeden söz edilmesi gerekir. Allah bu kula kar yağdırmış ama kul koruyamadığından karları eritmiş demektir; geride çamur kalacaktır.

*

Her Müslüman bu konu etrafında, kendi çapında bir muhasebe yapmalıdır. Kirada oturduğu zaman ile daire sahibi olduğu zamanı, doğalgaz faturasını veya dükkân kirasını ödemenin zorladığı zaman ile avukat tutup kiralari toplatabildiği zamanı arasındaki farkları melekler izlemekte ve kaydetmektedir. Önceki hâl kayıtlardadır. "Yâ rabbim" derken boynu bükük hâli ile gün gelip ramazan ayında bir vakfa

para vererek 'sıyrılan' hâli arasındaki fark görülmektedir. Garibanken camideki insanlarla oturmayı şeref bilen hâl ile şimdi verilen selamı almaya bile vakti olmayan hâlinin ayrımı kolayca yapılmaktadır. Meleklerin kayıtlarından hiçbir şey kaçmamakta, hiçbir ayrıntıyı unutmamaktadırlar.

Parası olduğu için artık israfın kendine mubah hâle geldiğini sanacak gaflette olan biri, Allah'ın haramlarını fakirlerin yaşam tarzı zannedecek bir yanılığ içindedir. Önceleri suyu az açıyor ve faturanın kabarmasından korkuyorken şimdi neden musluk açık kalsa bile dert etmeyecek vurdumduymazlıkta yaşıyorsun? Demek ki nimetleri israf etmemek, elde yok diye uygulanan bir kaideymiş. İnsan bunu kendine şimdi sormuyorsa bile ahirette sorulacağından şüphe duymamalıdır.

Bu çarpıklık göstermektedir ki imtihanımızın yokluk dönemlerine nispeten hazır durumumuz, varlık sahneleriyle yüzleştiğimizde bocalamamıza engel olamamaktadır. Varlıkta bunalmak, kaypak hâlde yalpalamak insanın parayla imtihanı kazanmadığını göstermektedir. Cemaate vakit bulamamak, orucu bir türlü tam tutamamak, iş seyahatlerini bahane edip ibadetlere sıkı sarılamamak ahirette dünya malına kahredecek pişmanlığı beraberinde getirecektir. Böyle kimseler aşağıdayken yukarıya çok bağırıp seslerini duyurmaya uğraşır, yukarı çıkınca aşağıdan gelen sesleri duymaz olurlar. Para bir insanı değiştirmiş, karakterini bozmuş, dostu ve düşmanı yer değiştirmiş, velâ ve berâ akidesi sarsılmışsa vah edilecek durum var demektir.

Bereketi sağlayan sebepler gittikten sonra para gelse ne olur gelirse ne? İç huzuru, kalpteki mutmain duyguyu erittikten sonra paranın kasalarda bulunmasının ne faydası olacak? Aile muhabbeti, eşle saadet, çocuklarla neşe kaybedildikten sonra dünyanın bütün işçilerini çalıştıracak kadar büyük bir patron olmanın katkısı ne olacak? İnsan sadece kendini aldatmış, anlamsızca oyalanmış olur.

Paralı döneme geçilirken ibadetler, ahlak ve sila-i rahim yani akraba bağları ilk darbeyi alan kısımlardır. Vergi kaçıra kaçıra insan akrabalarını da etrafından kaçırmaya alışır. Yalan konuşa konuşa ahlaki önemsememek gözünde küçülür. Çalışmayı abartınca ibadete vakit ayırmak önemsizleşir. Böylece Allah'ın ona sunduğu imtihanı kaybeder. Aynı kaybedişi kimi din değiştirerek, kimi de zinaya bağlanarak kaybedebilir. Bazısını imtihan, para ve imkân bolluğuyla gelip bulur. Hâlbuki mal sahibi olmak daha kaliteli Müslümanlık için çok iyi bir fırsattır.

Mal ve para çokluğu, kıyamet alametlerinden biridir. Kıyamet yaklaştıkça mal imkânı çoğalacaktır. Müslüman için bu durum imanı güçlendiren bir faktör olarak dönüşmelidir. Ancak ahlak ihmal edilmeden gelmesi hâlinde mal bolluğunun faydası görüldüğünden bahsedilebilir. Şahsiyeti bozan, kuralsız, yön değiştiren ve Allah'a hesabını veremeyeceğimiz sorumluluklarla yüz yüze getiren zenginliktir başımızın belası olan. İnsan akrep de koyun da besleyebilir; akrep beslerse zehir olur. Akrep besler gibi baş belası alınan mal zaten ilk etapta "Bu serveti ona bırakmak için biriktirdim" denen evlatla arayı açıp kavga önce onunla yapılmaktadır. Allah'a başkaldırarak biriktirilmiş servet, insanı henüz dünyadayken azaba duçar etmektedir.

Para ve mal biriktirmenin sıkıntılı yönünden sıyrılmış, dünyadaki bütün zenginlikleri elde etsek bile hiçbir problem teşkil etmeyecek yedi kural çerçevesinde hareket edersek zengin, çok fazla zengin olmamızda ne dünya ne ahiret hayatı bakımından sorun yoktur:

1- Kazanılan helal ve temiz olmalıdır. Mesela çocuklar için üretilen bir şeker, doktorların tavsiye etmemesi engeline takılıyorsa üretilmemelidir. Veya konfeksiyon işinde üretilen bir ürünü kadınlar rezaletli durumlar ortaya çıkaran bir uygulamayla kullanıyorlarsa bu işten el etek çekilmelidir. Yaptığımız iş, kalbe oturan ve ashab-ı kiramdan biri çıkagelse satın alabileceği bir iş olmalıdır.

2- Dilenmemeli, istemeye alışmamalı, alttaki el sahibi olmamalıdır. Kredi çekerek, velev leasing olsun hududu bilinmeyen istemelere yanaşılmalıdır. Ancak talep etmeden kazanılan zenginlik insanı yüceltebilir, diğer türlü yüzü dökmeye sevk eder.

3- Hiçbir zaman 'yok' denmemelidir. Herkesin değil bankada, yastık altında dahi serveti olduğundan haberli olduğu biriyle oturunca daha ilk dakikada 'durumlar çok kötü' edebiyatına başlanıyorsa Allah bu kulunu gerçekten de durumu çok kötü hâle getirir. Allah ne veriyse -elbette varını yoğunu sokağa atmak düzeyinde değil- kullarından gizlemekte aşırı davranılmamalıdır.

4- Başkasının varlığı üzerinden kendi hesabını yapmamalıdır. Hesap daima kendi kabiliyet ve üretimi üzerinden olmalıdır. Çünkü seni Allah, sen olarak yaratmıştır. Batılı bir şirketin sahibi belli bir şablon ve seviyede diye sen de öyle olmaya çalışarak kendi biçimini değiştirmeye çalışmamalısın. İnsanlara bakarak değil, kabiliyetine bakarak çalışmalı ve zengin olmalısın.

5- Nimetlerin şükrünü yaptığını Allah görmelidir. Her nimetin şükrü de kendi cinsindedir. Piyasada üç yüz bin liralık araba da bulunabilir üç milyonluk olan da. Üç milyonluk olanı alıp işçinin maaşından kısmaman mümkünse bunu alabilirsin. Çünkü Allah, verdiği nimeti kulunun üzerinde görmekten memnun olur, pinti yaşamak bir fazilet değildir.

6- Kibirlendiğin an, Karun'la aynı kefeye girersin.

7- Ne kadar servetin olursa olsun, Allah'ın sende ve kazandığın malda hakkı vardır. Sakın ola ki Allah'ın hakkını kısmayasın. Eğer böyle bir şey yaparsan Allah sana daha fazla mal vermeye başlar. Daha fazla, daha fazla... Yüzemeyeceğin, içinde boğulacağın büyük dalgalar altında kalır ve kendi mahvoluşunu hazırlarsın. Allah Teâlâ tıpkı iman etmeyenleri hemencecik azap indirip yok etmediği gibi Allah'ın hakkından kısan zenginleri de daha çok şımartma yoluyla sonlarına hazırlar. Çünkü kullarını imtihan etmesi için bir şeylerin ahirete ertelenmesi lazımdır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.